

102 . Roman | Județ: Neamț | Punct: Arhiepiscopia Romanului și Bacăului | Anul: 2015

Anul: 2015

Cod RAN: 120879.02

Perioade: Evul Mediu

Epoci: Epoca medievală târzie

Categorii sit: Neatribuit

Autori: Silviu Ceașu, George Hânceanu, Dorin Ciprian Nicola, Adrian Ciobanu

Instituții: Complexul Muzeal Județean Neamț, Muzeul de Istorie Roman, Complexul Muzeal Județean Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț

Raport

În anii 1990 și 2003-2004 au fost efectuate cercetări sistematice în curtea interioară a lăcașului religios, prilej cu care s-au identificat fundațiile Bisericii Sfânta Vineri (ctitoria lui Alexandru cel Bun), suprapusă de actuala clădire a Arhiepiscopiei (construcția lui Petru Rareș). De asemenea, s-au descoperit morminte din cimitirul Târgului Roman, datate în secolele XVI – XIX. Toate rezultatele au fost valorificate științific sub forma unei monografii, de cel care a și condus lucrările arheologice (1).

În anul 2015, în cadrul proiectului „Consolidare, restaurare zid de incintă și extindere complex administrativ” la Arhiepiscopia Romanului și Bacăului am inițiat o săpătură preventivă, în latura de sud-vest a complexului religios, unde anterior nu s-au efectuat săpături, într-un perimetru situat spre Cetatea Mușatină, care putea oferi noi informații arheologice despre întinderea cimitirului și istoria târgului medieval.

Așteptările noastre s-au confirmat încă din momentul trasării șanțurilor pentru fundația clădirii administrative (un spațiu de 36,40m lungime x 13,90m lățime), de lângă zidul sudic de incintă prăbușit. Cu acest prilej au început să se contureze marginile unui zid, care în urma săpăturii s-a confirmat a fi de la o clădire modernă, adiacentă complexului religios.

Săpătura preventivă a urmărit cercetarea suprafeței afectată de proiect (505m²), în care a intrat zona destinată clădirii administrative și perimetrul alocat drumului de acces. Locația se află pe terasa superioară a râului Moldova, în spatele lăcașului de cult, într-o curte interioară, de după zidul de incintă prăbușit, destinată grădinii și livezii bisericii. Întrucât terenul a fost în pantă, în timp s-a adus „umplutură”, care s-a adăugat pentru o nivelare acceptabilă. Datorită acestei proceduri, săpătura s-a adaptat situației, iar primii 0,60m au fost decapați mecanic, eliminându-se pământul de umplutură, până când s-a ajuns la nivelul de călcare modern. Acest nivel ne-a fost confirmat de fundațiile de piatră, peste care se păstra o parte din zidul de cărămidă al unei construcții moderne, a cărei destinații a fost pentru o Fabrică de Lumânări, care a funcționat între sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului următor (pl. II/1). Un fragment ceramic prins între cărămizi susține datarea imobilului. Conform structurii păstrate, se pare că fabrica dispunea de un hol, în lateral stânga fiind o baie, lângă care era o sobă, din care s-a păstrat doar o suprafață înroșită, cenușă și lemn carbonizat. Alături de sobă s-a găsit o arcadă care permitea trecerea în hol. În laterala dreaptă a holului au existat trei camere.

Interesantă este temelia, din piatră colțuroasă, a fabricii, care seamănă cu piatra folosită la zidul de incintă prăbușit, ce a fost construit la începutul secolului al XIX-lea cu materiale de la Cetatea Nouă a Romanului. Nu excludem posibilitatea ca aceeași piatră să fi fost folosită în scopul realizării unei fundații pentru clădirea de cărămidă. Un sondaj transversal pe acest zid a dezvăluit faptul că el este de doar 1,20m înălțime și de 0,60m grosime, fiind ridicat pe pământ purtat și nu pe teren steril. Sub zid sunt circa 30-40cm de pământ negru, după care urmează cel galben, lutos.

O dovadă că respectiva temelie este ulterioară zidului de incintă este orientarea ei, fiind vorba de o

diferență de 300 mai la vest de linia acestuia. De asemenea, la extremități (est și vest) temelia este blocată, având aspectul unui dreptunghi, alipit zidului sudic de incintă. Când a fost construit, a prins între ziduri și sub ziduri morminte medievale, însă au fost și situații când defuncții au fost reînținuți lângă zid.

De la nivelul modern și până la stratul steril (-2,60m) săpătura s-a efectuat manual, apelându-se la partea mecanică doar pentru încărcarea și transportarea pământului.

Locația destinată clădirii administrative a fost numerotată Caseta 1 (pl. I), iar după secționarea spațiului de fundația fabricii amintite, am renumerotat-o Caseta I/I și Caseta I/II. Între -0,60m și 1,00m/1,20m adâncime, în nivelul modern și medieval am descoperit ceramică lucrată la roată, de culoare cenușie și cărămizie, unele fragmente fiind din categoria cunoscută sub denumirea de „ceramică mușatină” (prezentă datorită apropierii de cetatea respectivă). Se adaugă ceramica smălțuită, iar în interiorul fabricii amintite s-au găsit foarte multe cahle moderne. Printre alte obiecte semnalăm pipele și recipientele fragmentare din sticlă, dar și piese religioase din bronz și fier (o copie, o cunună, un bol, un sfeșnic și o limbă de clopot) descoperite în stare fragmentară.

De la adâncimea de 1,00/1,20m au început să apară în ambele părți ale casetei morminte medievale, dispuse pe șapte straturi, la diferențe de -0,20m adâncime între ele. Totalul mormintelor a ajuns la 216, dintre care 6 sunt de epoca bronzului.

Între -1,80m – 2,20m adâncime au apărut șase morminte preistorice. Ele fac parte dintr-un grup de înmormântări care îmbină elemente de rit și ritual specifice culturilor Monteoru și Komarov. Două morminte sunt cenotaf, iar restul conțin schelete chircite pe stânga ori pe dreapta, iar în inventar sunt vase cu decoruri incizate caracteristice culturilor menționate (pl. IV). Ceramica găsită fragmentar, în majoritate restaurată, este reprezentată prin vase de dimensiuni medii și mari, sub forma vaselor borcan și de provizii (unele cu torți perforate transversal), dar și de două ceșcuțe întregi. Exceptând vasele, nu s-au descoperit alte obiecte de inventar funerar, însă fragmentele de oase animaliere pot fi considerate ofrande.

În cazul mormintelor medievale (pl. III/1), majoritatea defuncțiilor au fost descoperite în poziție anatomică firească, întinși pe spate, cu capul la vest (poziționat pe piept ori lăsat pe stânga sau pe dreapta), mâinile pe piept, bazin, la legătura dintre piept/bazin ori cu un braț pe piept și altul pe bazin sau unul pe piept și altul întins. Picioarele erau întinse la est. S-au găsit și doi defuncți orientați cu capul la est și picioarele la vest. Unele schelete au fost descoperite incomplet din vechime (fără cap, jumătăți din corp). Altele au fost demontate în momentul străngerii pământului din casetă. Au fost găsite și multe morminte reînținate sau schelete tăiate de groapa altor morminte. Unele schelete au fost prinse între pietrele zidului sau sub zid (pl. III/2). Din totalul scheletelor un procent ridicat a aparținut copiilor înținate în acest loc.

Inventarul mormintelor conține îndeosebi monede, mai rar cercei, inele și nasturi globulari. Au fost și mulți defuncți fără inventar.

Pe lângă fundațiile Fabricii de Lumânări și cele 216 morminte, în cadrul săpăturii preventive de la Arhiepiscopie s-au descoperit și două mari gropi menajere, prima (notată Gr. 1) din secolul al XV-lea cu „ceramică cenușie mușatină”, iar a doua (notată Gr. 2) din secolul al XVII-lea cu obiecte variate, ceramică fragmentară smălțuită, pipe, cuțite, unul cu plăsele de os decorate. Gr. 1 era circulară și avea un diametru de 1,60 m. A fost surprinsă la -1,40m adâncime, iar fundul ei atinge adâncimea de -2,10 m. Gr. 2. se afla în apropierea băii fabricii și era tot circulară (de circa 1,80m diametru), fiind situată între -2,20m – 2,60m adâncime.

Cu prilejul cercetării perimetrului destinat zonei de acces (notat Caseta 2 – pl. I) spre clădirea administrativă am descoperit un ultimul complex închis și anume un turn circular (pl. II/2), al cărui diametru intră pe jumătate sub clădirile administrative mai vechi, de pe latura vestică a complexului religios. Descoperit la -1,60m adâncime, vestigiul se termină la 3,30m adâncime. Turnul era construit din piatră și căpăcuit oblic cu cărămidă. Grosimea zidului este de 0,50m, diametrul interior este de 1,70m, iar cel exterior de 2,70m. În interior s-a găsit ceramică, inclusiv sgraffitată, multă sticlă și fragmente de la obiecte din fier (unelte). Din bronz sunt doi nasturi, iar pe fundul construcției s-a descoperit o monedă modernă, un kreutzer austriac. Probabil scopul construcției era de a înlesni sistemul de distribuție al apei utilizate.

Prin intermediul cercetării perimetrului sudic, din curtea interioară, de după zidul de incintă prăbușit, de

la Arhiepiscopia Romanului și Bacăului, am reușit să depistăm limita sudică a cimitirului medieval, dar să și investigăm vestigii medievale și moderne importante, necunoscute până în momentul începerii lucrărilor. Descoperirea acestor complexe închise și completarea informațiilor anterioare privind cimitirul medieval și modern sunt extrem de importante pentru cunoașterea istoriei Târgului Roman.

Obiectele arheologice descoperite cu prilejul săpăturii preventive urmează să fie restaurate, conservate și depozitate la Muzeul de Istorie Roman (Complexul Muzeal Județean Neamț).

Note

- 1 V. Ursachi, Episcopia Romanului. Cercetări arheologice, Editura Filocalia, Roman, 2008.

Informații suplimentare online

[Raportul 5603 din cronica.cimec.ro](http://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://maps.cimec.ro)
